

ምዕራፍ አራት

ትምህርት

ከምዕራፍ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ከዚህ ትምህርት በኋላ፤

- * የትምህርት ምንነት በአምቋ ትገልጻላችሁ፤
- * መደበኛና ኢ-መደበኛ ትምህርት ሥልቶች በአምቋ ትለያላችሁ፤
- * በመደበኛ የትምህርት ሥርዓት የሚካተቱ በትምህርት ቤት ውስጥ ያሉ አጠቃላይ ምልክቶችን በአምቋ ትዘረዝራላችሁ፤
- * ትምህርት ለሀገር ዕድገት ያለው ጠቃሚ ተጠቃሚ በአምቋ ትገልጻላችሁ፤
- * መስማት የተሳናቸው ተማሪዎችን የማስተማሪያ ሥልቶችን በአምቋ ትተነትናላችሁ፤ አዳዲስ ምልክቶችን ትለያላችሁ፤
- * የአምቋ ነጠላ ስሞችን ወደ ብዙ ቁጥር የመቀየር ክህሎታችሁን ታዳብራላችሁ።

ቁልፍ ምልክቶች

አማርኛ

እንገሊዝኛ

ሒሳብ

ሳይንስ

ኬሚስትሪ

ባይሎጂ

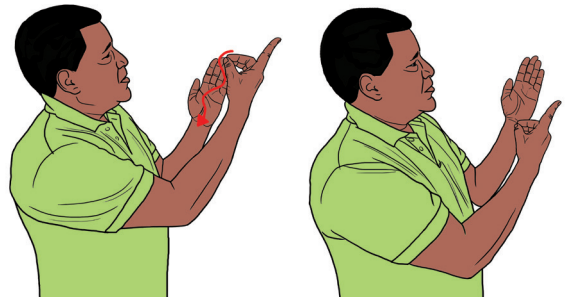
ጂኦግራፊ

ፊዚክስ

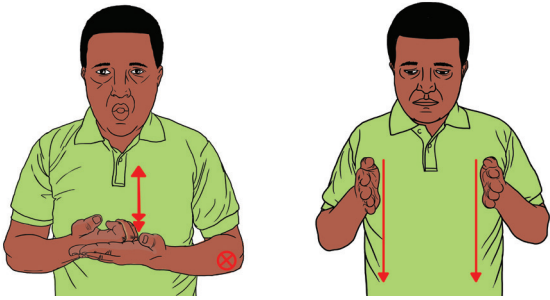
አካውንቲንግ

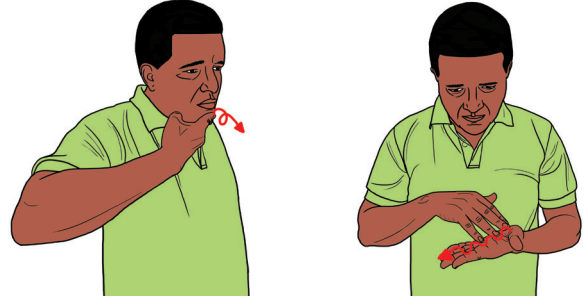
ፍልስፍና

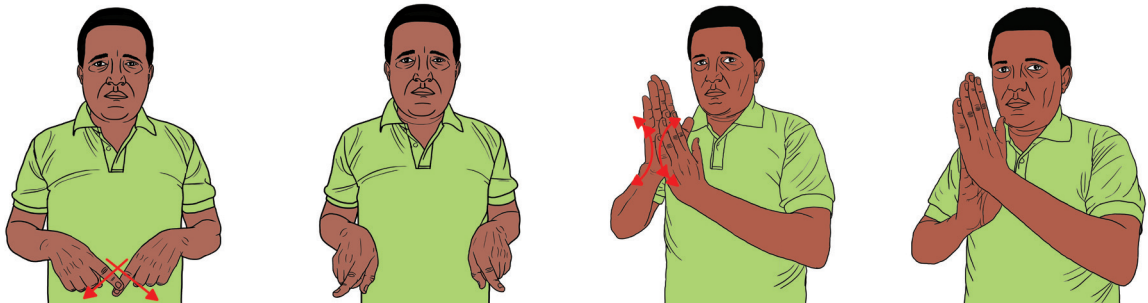
ድሮይንግ

ኢኮኖሚክስ

ሥነ ልሳን

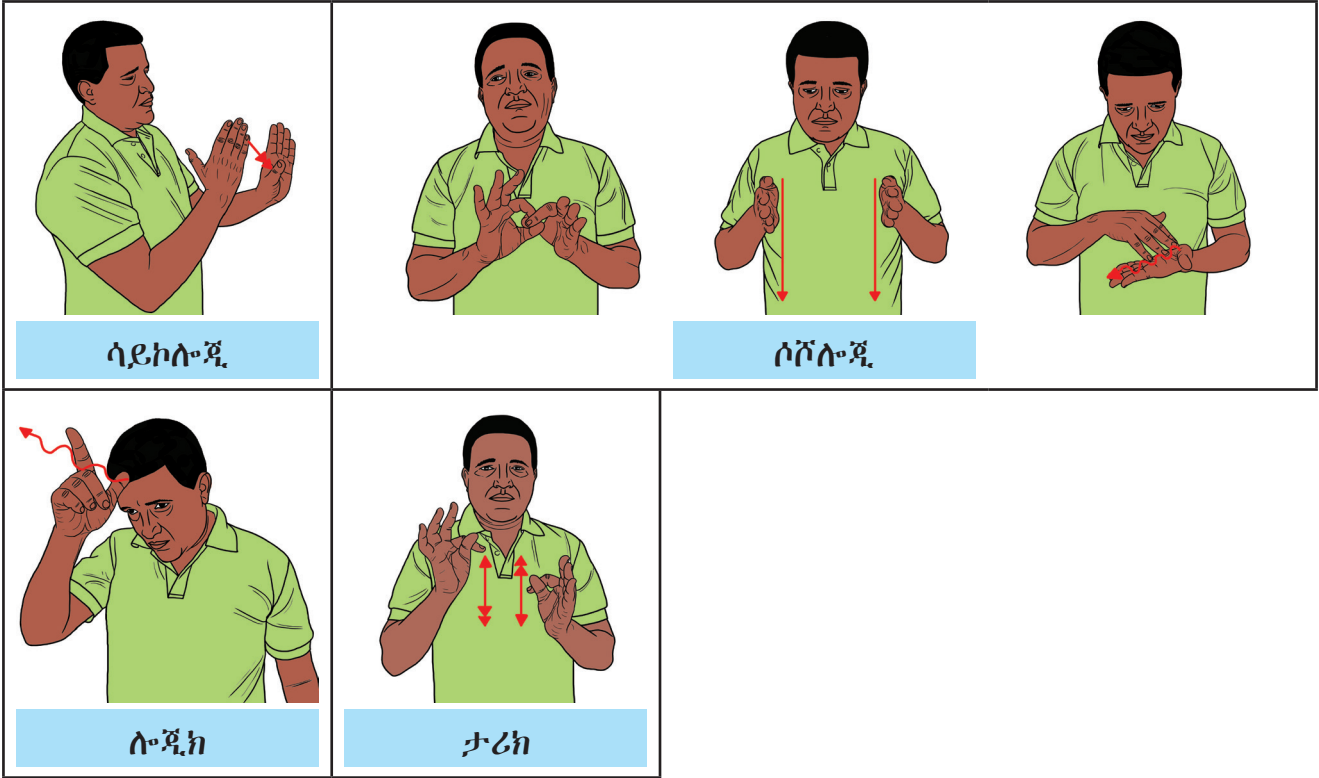
ልዩ ፍላጎት

ስፖርት

ሥነ ጤጋ

ክፍለ ትምህርት አንድ
መመስከትና መግለጽ

ከዚህ በላይ የቀረበውን ሥዕል ተመልክታችሁ ከሥዕሉ ምን እንደተረዳችሁ ለክፍል ተማሪዎች በአምቁ ግለጹ።

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቅድመ ምንባብ ጥያቄዎች

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በአምቋ መልሱ::

1. ትምህርት ማለት ምን ማለት ነው?
2. አንድ ሰው መማር የሚጀምረው መቼ ነው?
3. ከላይ የቀረበው ሥዕል የሚያስተላልፈው መልዕክት ምንድን ነው ?

ክፍለ ትምህርት ሦስት

እንብቦ መረዳት

ከዚህ በታች የቀረቡትን የታላላቅ ሰዎች አባባሎች አንብባችሁ፤ ሊያስተላልፉ የፈለግቸውን ሐሳቦች ለክፍል ተማሪዎች በአምቋ አቅርቡ::

ስለ ትምህርት ምንነትና ጠቃሚታ ከታላላቅ ሰዎች እንደበት

ከክርስቶስ ልደት በፊት ከአምስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ጀምሮ እስካለገበት ጊዜ ድረስ የኖሩ ታላላቅ ሰዎች ስለ ትምህርት ምንነትና ጠቃሚታዎቹ የተናገሩትን ስንመለከት ለትምህርት ያለንን አዎንታዊ አመለካከት በእጅጉ ያዳብረዋልና ከዚህ እንደሚከተለው እንመልከታቸው::

ስዊዘርላንዳዊ የሥነ ልቦና ባለሙያና ፈላስፋ፣ ጄን ፒያጌት (1896 — 1980) ስለ ትምህርት እንዲህ ይላል፡ “በትምህርት ቤቶች የሚሰጡ ትምህርቶች ዋነኛ ግባቸው ያለፉት ውልዶች ያደረጉትንና የተማሩትን መደጋገም ብቻሳይሆን፣ ተማሪዎች አዳዲስ ነገሮችን መሥራትና ማበልፀግ እንዲችሉ ብቁ ማድረግ መሆን አለበት::”

አናቶሊ ፍራንኪስ የተባለ ከ1844-1924 የኖረ ፈረንሳይ ጸሐፊና ገጣሚ ስለ ትምህርት እንዲህ ይላል፡ “ትምህርት ማለት ምን ያህል ሽምድደን በአእምሮአችን ይዘነዋል፣ አልያም ምን ያህል የመጽሐፍቱን ክፍሎች አንብበናል ሳይሆን፣ የምናውቀውንና የማናውቀውን ምንያህል መለየት ችለናል የሚለውን መመለስ መቻል ነው::”

ደቡብ አፍሪካዊ የነጻነት ታጋይና መሪ ኔልሰን ማንዴላ (1918-2013) ደግሞ እንዲህ ይላሉ፡ “ትምህርት እጅግ ኃይለኛ ዓለምን የመቀየሪያ መሣሪያ ነው::”

ግሪካዊ የሒሳብ ሊቅና ፈላስፋ የነበረው ፕሌቶ (424-348 ዓ.ዓ) ትምህርትን እንዲህ ይገልጻል “የትምህርት ዋናው አላማው ውበትን እንዴት መውደድ እንደምንችል ማስተማር ነው::”

አሜሪካዊው የነጻነት ታጋይ ማርቲን ሉተር ኪንግ (1929-1968) ትምህርትን በማስመልከት እንዲህ ይላል፡ “የትምህርት ዋናው ተግባር አንድን ሰው እንዴት በትኩረትና ምክንያታዊ በሆነ መንገድ ማሰብ እንደሚችል ማድረግ ነው። የተማሪ አቅምንና ምሉዕ ምግባር መፍጠር የትክክለኛ ትምህርት ግብ ነው።”

በትውልድ እስራኤላዊ በዜግነት አሜሪካዊ የሆነው የፊዚክስ ሊቅና የአቶሚክ ቦምብ ፈጣሪ አልበርት አንስታይን (1879-1955) የትምህርት እንዲህ ይገልጻል፡ “ትምህርት ማለት አንድ ሰው በትምህርት ገበታው ላይ ከተማራቸው ያልረሳው ክፍል ነው።”

ፓብሎ ፍሬይር የተባለ ብራዚላዊ መምህርና ፈላስፋ ትምህርትን እንዲህ ይገልጻል፡ “ትምህርት ነጻነት ነው።”

የሥነ ልቡና ተመራማሪና ፈላስፋ የሆነው ጆን ዲዊይን (1859-1952) ስለ ትምህርት እንዲህ በማለት ገልጸዋል፡ “ትምህርት ለሕይወት መዘጋጃ መሣሪያ አይደለም፤ ይልቁንም ትምህርት በራሱ ሕይወት ነው እንጂ።” ይህ ፈላስፋ የትምህርትን ጠቃሚታ ሲያጠናክር እንዲህ ይላል፡ “ትምህርት ማለት ወርቃማውን የነጻነት በር መክፈቻ ቁልፍ ነው።”

አየርላንዳዊ ጸሐፊና ገጣሚ፣ አስካር ዊልድ (1854 - 1900) “አጠቃላይ የትምህርት ግብ መስታወቶችን ወደ መስኮቶች መቀየር ነው።”

ጋዜጠኛ ሲድኒ ጄ. ሀሪስ (1917 — 1986) “የትምህርት ዓላማ ዝግ የሆነን ጭንቅላት ክፍት ማድረግ ነው።”

ፖለቲከኛና ጸሐፊ፣ ኤማ ጎልድማን (1869- 1940) ስለ የዘመናችን የትምህርት አሰጣጥ አስመልክቶ እንዲህ ትላለች፡ “አብዛኞቹ የዘመናችን ትምህርት ሥርዓቶች ስኬታማ ያልሆኑ ናቸው። ምክንያቱም አብዛኞቹ የትምህርት ሥርዓቶች አዳጊዎች ዕፅዋቱን እንዲቀጡፉ እንጂ ተክለው እንዲያሳድጉ አያስተምሯቸውም።”

(ክልዩ ልዩ ምንጮች የተወሰደ)

መልመጃ አንድ

ከላይ የቀረበውን ምንጣብ በጥንቃቄ አንብባችሁ፤ ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በኢምቋ መልስ ስጡ።

1. በምንጣቡ ውስጥ ያልተገለጹ የትምህርት ጠቃሚታዎችን ዘርዝራችሁ በደብተራችሁ ከጻፋችሁ በኋላ ለመምህራችሁ በኢምቋ አሳዩ።
2. ሰዎች ለሕይወታቸው ጠቃሚ ትምህርት ሊያገኙ የሚችሉባቸው ሥፍራዎች የት እንደሆኑ ግለጹ።
3. ለሰዎች የተሳሳተ መረጃ በመስጠት የሰዎችን ደኅንነት ሊያውኩ የሚችሉ ሥፍራዎች የት የት ናቸው?
4. የኢመደበኛና መደበኛ ትምህርት ተመሳሳይነታቸውንና ልዩነታቸውን ግለጹ።
5. ኢመደበኛ ትምህርት እንደ አካባቢውና እንደ የአካባቢው ነዋሪዎች የአኗኗር ዘይቤ የተለያየ ነው የሚለውን ሐሳብ በምሳሌ ግለጹ።

መልመጃ ሁለት

ከዚህ በላይ የቀረቡትን የታላላቅ ሰዎች አባባሎች ካነበባችሁ በኋላ፤ ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በኢምቋ መልሱ።

1. ከዚህ በላይ ካነበባችኋቸው አባባሎች በጣም የወደዳችሁት አባባል የትኛው ነው? ለምን እንደወደዳችሁት ግለጹ።
2. ከዚህ በላይ ከቀረቡት አባባሎች ያልወደዳችሁት አባባል የትኛው ነው? ለምን እንዳልወደዳችሁት ግለጹ።
3. ብራዚላዊው ፈላስፋ ፓብሎ ፍሬይር “ትምህርት ነጻነት ነው” ሲል ምን ማለቱ ነው?
4. ደቡብ አፍሪካዊው የነጻነት ታጋይ የነበሩት ኔልሰን ማንዴላ “ትምህርት ዓለምን መቀየሪያ መሣሪያ ነው” ያሉት ለምንድን ነው?
5. ጆን ዲዌይን “ትምህርት ሕይወት ነው” ያለው ለምን ይመስላችኋል?
6. ሲዲኒ ጄ. ሀሪስ “የትምህርት አላማ ዝግ የሆነን ጭንቅላት ክፍት ማድረግ ነው።” ሲል ምን ማለት ፈልጎ እንደሆነ ግለጹ።

ክፍለ ትምህርት አራት

የኢምቋ ነጠላ ስሞችንና ግሶችን ወደ ብዙ ቁጥር የመቀየሪያ ዘዴዎች።

በኢምቋ ነጠላ ስሞችን ወደ ብዙ ቁጥር የመቀየሪያ የተለያዩ ሥልቶች አሉ። እነሱም የሚከተሉት ናቸው፤ ብዙ የሚለውን ምልክት ከተገለጸው (ከተጠቀሰው) ስም ቀጥሎ ወይም አስቀድሞ በማስገባት፤ ምልክቱን ወይም አደራረጉን በመደጋገም፤ የእጅ እንቅስቃሴውን ወደ የተለያዩ አቅጣጫዎች በማወዛወዝ፤ ወዘተ።

ሀ. ብዙ የሚለውን ምልክት ከተጠቀሰው ስም ቀጥሎ ወይም አስቀድሞ በማስገባት ወደ ብዙ ቁጥር የሚቀየሩ ምልክቶች ምሳሌ፤

ተማሪ + ብዙ = ተማሪዎች

ሰው + ብዙ = ሰዎች

ታክሲ + ብዙ = ታክሲዎች

መጽሐፍ + ብዙ = መጻሕፍት

መንገድ + ብዙ = መንገዶች

ለ. ምልክቱን ወይም አደራረጉን በመደጋገም የሚገለጹ ምልክቶች ምሳሌ፤

ሰበረ + ሰበረ + ሰበረ + ሰበረ = ሰባበረ

ቀደደ + ቀደደ + ቀደደ + ቀደደ = ቀዳደደ

ቆረጠ + ቆረጠ + ቆረጠ + ቆረጠ = ቆራረጠ

ፈለጠ + ፈለጠ + ፈለጠ + ፈለጠ = ፈላለጠ

ሐ. የእጅ እንቅስቃሴውን በመደጋገም ወደ ብዙ ቁጥር የሚቀየሩ ምልክቶች ምሳሌ፤

ዛፍ የሚለው ምልክት ወደ ግራ ወይም ወደ ቀኝ የእጅ እንቅስቃሴው ሲደጋገም ብዙ ዛፎችን ወይም ደን/ጫካ/ የሚለውን ምልክት ያመለክታል።

ልጅ የሚለው ምልክት ወደ ግራ ወይም ወደ ቀኝ የእጅ እንቅስቃሴው ሲደጋገም ልጆች የሚለውን ምልክት ያመለክታል።

መ. በአንድ ስም የሚጠሩ ሆነው በዓይነትና በመጠን የሚለያዩ ነገሮችን ለመግለጽ የሚያገለግሉ መንገዶች።

በአንድ ምድብ የሚመደቡ ወይም በአንድ ስም የሚጠሩ ሆነው የተለያዩ መጠንና ቅርጽ ያላቸውን ነገሮች ለመግለጽ ከላይ ከተጠቀሱት ወደ ብዙ ቁጥር መቀየሪያ ሥልቶች ባሻገር ልዩ የሚለውን ምልክት ከተጠቀሰው ስም ለጥቆ ወይም ቀድሞ ደጋግሞ መጠቀም ያስፈልጋል።

ምሳሌ

ብረት + ብዙ = ብረቶች

ብረት + ብዙ + ልዩ + ልዩ = ልዩ ልዩ ብረቶችን ወይም ብረታብረት የሚለውን ምልክት ይገልጻል።

ጨርቅ + ብዙ = ብዙ ጨርቅ ወይም ጨርቆች

ጨርቅ + ብዙ + ልዩ + ልዩ = ልዩ ልዩ ጨርቆችን ወይም ጨርቃጨርቅ የሚለውን ምልክት ይገልጻል።

መልመጃ ሦስት

ከዚህ በላይ የቀረበውን ነጠላ ስሞችን ወደ ብዙ ቁጥር የመቀየር ሥልቶችን ምሳሌ በማድረግ፣ ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በኢምቋ መልሱ።

1. ብዙ የሚለውን ምልክት በመጠቀም ወደ ብዙ ቁጥር የሚቀየሩ አምስት ምልክቶችን ሠርታችሁ አሳዩ።
2. ምልክቱን በመደጋገም ወደ ብዙ ቁጥር የሚቀየሩ አምስት ምልክቶችን ሠርታችሁ አሳዩ።
3. የእጅ እንቅስቃሴውን በመደጋገም ወደ ብዙ ቁጥር የሚቀየሩ አምስት ምልክቶችን ሠርታችሁ አሳዩ።
4. ቅመማቅመም የሚለው ምልክት በኢምቋ እንዴት እንደሚገለጽ አሳዩ።
5. ጥራጥሬ የሚለው ምልክት በኢምቋ እንዴት እንደሚገለጽ አሳዩ።
6. የበግ መንጋ የሚለው ምልክት በኢምቋ እንዴት እንደሚገለጽ አሳዩ።
7. እቅፍ አበባ የሚለው ምልክት በኢምቋ እንዴት እንደሚገለጽ አሳዩ።
8. የድንጋይ ክምር የሚለው ምልክት በኢምቋ እንዴት እንደሚገለጽ አሳዩ።

ክፍለ ትምህርት አምስት

ባለቤትና ተሳቢ ሽመጠካች ምልክቶች

ወለድኩ (አንደኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ያታው ያልተገለጸ)

ይህ ምልክት “እኔ” እና “መውለድ” በሚሉ ሁለት ምልክቶች ይገለጻል።

ወለጃ (ሁለተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ዕንስታይ ያታው)

ይህ ምልክት “አንቺ”፣ “ወደፊት”፣ እና “መውለድ” በሚሉ ሦስት ምልክቶች ይገለጻል።

ወለዱ (ሁለተኛ መደብ ብዙ ቁጥር ያታው ያልተገለጸ)

ይህ ምልክት “እናንተ”፣ “ወደፊት” እና “መውለድ” በሚሉ ሦስት ምልክቶች ይገለጻል።

ተወለደ (ሦስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባዕታይ ያታው)

ይህ ምልክት በኢምቋ “እሱ” እና “መውለድ” በሚሉ ሁለት ምልክቶች ይገለጻል።

ተወለደች (ሦስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ዕንስታይ ያታው)

ይህ ምልክት በኢምቋ “እሷ” እና “መውለድ” በሚሉ ሁለት ምልክቶች ይገለጻል።

ማዋለድ

ተግባርን የሚገልጽ በመሆኑ ይህን ምልክት በኢምቋ “መርዳት” እና “መውለድ” በሚሉት

ሁለት ምልክቶች ይገለጻል

አዋላጅ (ሦስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ያታው ያልተገለጸ)

ተግባርን የሚገልጽ ምልክት በመሆኑ ይህ ምልክት በኢምቋ “መውለድ” እና “መርዳት” ወይም “መውለድ” “መንከባከብ” እና “ጨራሽ” በሚሉ ሦስት ምልክቶች ይገለጻል

ትወልዳለች (ሦስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ዕንስታይ ያታው)

ይህ ምልክት ወደፊት የሚሆነውን የሚገልጽ በመሆኑ፣ “አሷ”፣ “ወደፊት” እና “መውለድ” በሚሉ ሦስት ምልክቶች ይገለጻል።

ይወልዳሉ (ሦስተኛ መደብ ብዙ ቁጥር ያታው ያልተገለጸ)

ይህ ምልክት “እነሱ” “ወደፊት” እና “መውለድ” የሚሉትን ሦስት ምልክቶች በመሥራት

ይገለጻል።

እንወልዳለን (አንደኛ መደብ ብዙ ቁጥር ያታው ያልተገለጸ ይህ ምልክት “እኛ” እና “መውለድ” የሚሉትን ምልክቶች ደጋግሞ መሥራት ወዘተ።

መልመጃ አራት

ከዚህ በላይ የቀረበውን ምሳሌ መሠረት፣ በማድረግ የሚከተሉት ምልክቶችን የሚወክሉ ቃላት ትክክለኛ የኢምቋ ምልክቶቻቸውን አሳዩ።

1. ቆጠብኩ
2. ቆጠብን
3. ቆጠበ
4. ቆጠቡ
5. ቆጠበኝ
6. ቆጣቢ

ክፍለ ትምህርት ስድስት

በኢምቋ ሐሳብን የመቀበልና የመግለጽ ክህል

በቡድን ሆናችሁ ከዚህ በታች በተዘረዘሩት ሐሳቦች ላይ አጭር ጭውውት/ተውኔት ስርታችሁ ለክፍል ተማሪዎች በኢምቋ አሳዩ።

1. የትምህርት ዕድል ያላገኘ ወጣት የሚያጋጥመውን ችግሮች የሚያሳይ ጭውውት/ተውኔት ሠርታችሁ በክፍል ውስጥ በኢምቋ አቅርቡ
2. በኢመደበኛ የትምህርት ዘዴ የሚገኝ እውቀት በተግባር የሚያሳይ ጭውውት/ተውኔት ሠርታችሁ በክፍል ውስጥ በኢምቋ አቅርቡ።
3. መደበኛ የትምህርት ሥርዓት ለግለሰብ፣ ለቤተሰብና ለሀገር እድገት የሚያበረክተውን አስተዋጽኦ የሚያሳይ ጭውውት/ተውኔት ሠርታችሁ በክፍል ውስጥ በኢምቋ አቅርቡ።
4. ከተለያዩ ደላሎች ማታለልና የጓደኛ ግፊቶች ራሳቸውን ጠብቀው ትምህርታቸውን በክፍተኛ ውጤት ያጠናቀቁ ወጣት በመጨረሻ የምታገኘውን ደስታ የሚያሳይ ጭውውት/ተውኔት ሠርታችሁ በክፍል ውስጥ በኢምቋ አቅርቡ።